

riala (Mengeš) in s podjetjem lesnopredelovalne industrije (Javor Pivka d.d.).

Obisk je potekal od 8. do 11. maja.

Zadnji teden maja bo v Zagrebu (Hrvaška) potekal kongres IUFRO z naslovom OAK 2000. Tema kongresa bodo nižinski hrastovi gozdovi. S predstavitvami in referati se ga bo udeležilo večje število raziskovalcev iz Gozdarskega inštituta Slovenije, ki aktivno raziskujejo na omenjenem področju.

Maja in prvi teden junija bodo potekale še zadnje pripravljalne aktivnosti (testiranje metode popisa, priprava priročnika za terenske ekipe, izbira lokacij za pripravljalni seminar itd.) pred letošnjim popisom poškodovanosti gozdov. Popis bomo opravili v sodelovanju z Zavodom za gozdove. Potekal bo od zadnjega

tedna junija do sredine avgusta. V tem času bodo terenske ekipe popisale stanje gozdov na okoli 700 ploskvah (mreža 4 x 4 km) po vsej Sloveniji. To bo po letih 1987, 1991 in 1995 že četrta ponovitev popisa na omenjeni mreži. Za letošnji popis je Gozdarski inštitut Slovenije pripravil izpopolnjeno metodo, ki naj bi dolgoročno zagotovila predvsem nižje stroške popisa ob enaki kakovosti podatkov. Poleg izpopolnjene metode smo hkrati nekoliko zmanjšali število parametrov popisa. Izločili smo tiste, ki niso dali pričakovanih informacij. Metodologija popisa je vključena tudi v Pravilnik o varstvu gozdov (7. poglavje), ki ga pripravlja Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Robert Mavsar

Stališča in odmevi

Divji petelin in intenzivno gozdarstvo

V zadnjem času je mag. Čas sam ali v soavtorstvu objavil nekaj raziskav o ekologiji in ogroženosti populacij divjega petelina (Gozdarski vestnik št. 3/1999, Zbornik gozdarstva in lesarstva št. 57 in 60). Rdeča nit zaključkov vseh navedenih raziskav je strnjena v zadnji z ugotovitvijo, da je divji petelin pri nas ogrožen zaradi "močne ekspanzije neusmerjenega in motoriziranega gorskega turizma, intenzivnega gozdarstva, plenilcev in nameščanja številnih krmišč v zanemarjene odmaknjene gozdove za divjega prašiča". Zlasti v zadnjem članku mag. Čas ugotavlja drastično upadanje populacije divjega petelina predvsem v nižjih nadmorskih višinah, medtem ko je nad 1.400 m populacija še dokaj aktivna. Zato predlaga, da bi pas nad 1.400 m n. v. razglasili za naravni park.

Ocenjujemo, da je avtor na osnovi rezultatov raziskav, v katere ne dvomimo, izpeljal nekaj napačnih zaključkov. Zlasti nas moti, da je avtor temeljne vzroke za upad populacije pripisal turizmu in, na kar smo gozdarji najbolj občutljivi, intenzivnemu gozdarstvu. Intenzivnost ni primeren izraz, če obravnavamo to ogroženo vrsto. Z vidika divjega petelina gre za pasivno gospodarjenje, ki ne upošteva zahtev te živalske vrste. Intenzivno gospodarjenje bi pomenilo, da je bil poseg v gozd usmerjen k ohranitvi habitata divjega petelina, tako rastišč, zimovališč kot tudi odprtih površin z jagodičevjem.

Najvišjo gostoto populacije avtor ugotavlja na Smrekovcu, kjer gre v veliki meri za antropogene ses-

toje (sekundarne smrekove združbe), pedološko-ekološke razmere pa so podobne tistim v Skandinaviji (tajgi), ki predstavljajo optimum areala divjega petelina. Značilne so tudi vsakoletne sečnje zlasti v zasebnem gozdu, zelo je izrazito tudi nabiralništvo in planinstvo.

V letih 1986-1998 je obseg poseka in novogradenj gozdnih cest, ki jih avtor uvršča med glavne vzroke pešanja populacije, v Sloveniji drastično padel (KRAJČIČ 2000), populacija divjega petelina pa se je zlasti na nižjih nadmorskih višinah zmanjšala.

V gozdnem rezervatu Poljšak (GGE Luče, gozdni predel Veža, gorski gozd, 342 ha, razglašen pred več kot 20 leti) se številčnost populacije kljub možnosti nemotenega razvoja in miru ni povečala. Lani sta pela dva petelina. Na drugem bivalnem prostoru v istem gozdnem predelu (Podvežak, gorski gospodarski gozd, 236 ha) pa divji petelin kljub rednim "motnjam" (posek, posegi v prostor) vztraja.

Na Krašici nad Nazarjami je bilo v času, ko se je tam še oglašal petelin, sukcesivno okrog 600 ha "frat" z mladjem in bujnim jagodičevjem, ki so danes vse zarasle z letvenjaki, drogovnjaki in debeljaki različnih vrstnih struktur.

Na območju Velike in Goteniške gore na Ribniško-Kočevskem, na širšem območju rastišč divjega petelina, je bilo v prejšnjih desetletjih več skupinsko postopnega gospodarjenja s številnimi manjšimi in posameznimi večjimi jedri, kjer so posadili smreko. V zadnjem desetletju je več prebiralnega gospodarjenja.

Posajena jedra so pretežno v fazi gošč in letvenjakov, zato tudi izginja jagodičevje; le-tega je sedaj največ ob gozdnih cestah. Turizem petelina tu ne ogroža.

Veliko izkušenj z gospodarjenjem za ohranitev divjega petelina imajo naši sosedji Avstrijci, ki ponekod zelo intenzivno gospodarijo za divjega petelina. Zeiler in sod. (1999) ugotavljajo, da so bili velikokrat preveč obremenjeni gozdovi s pašo in steljarjenjem v preteklosti dober habitat za divjega petelina. Naraščanje lesne zaloge v Avstriji povzroča, da prej optimalni habitat postajajo za petelina vse bolj neprimerni.

Zato upad številčnosti in krčenje življenjskega prostora divjega petelina v Sloveniji poleg globalnim (klimatskim) spremembam okolja pripisujemo predvsem:

- zmanjšanju prehranske kapacitete, zlasti jagodičevja in mravljišč,
- spremenjeni strukturi gozdov.

Te razmere za obstoj populacij divjega petelina je človek v preteklosti umetno omogočil s sečnjo v obliki kulis ali golosekov tudi zunaj petelinovega naravnega areala. Z zmanjšanjem intenzitete poseka, višanjem lesne zaloge, podaljševanjem pomladitvenih dob, tudi s pretežno naravnim pomlajevanjem so postale razmere za petelina neustrezne in se je umaknil.

Če želimo divjega petelina ohraniti in krepiti, je najbolj intenzivno gospodarjenje potrebno v predelih, kjer je populacija divjega petelina najbolj ogrožena (npr. Dinaridi, nižje lege). Vse renaturacije divjega petelina v Evropi so v 20. stoletju propadle. Primerno gozdno in lovno gospodarsko načrtovanje in izvajanje pa je pogoj za dolgoročno ohranitev te vrste.

Podobni razlogi govorijo tudi proti ideji o razglasitvi gozdov nad 1.400 m nadmorske višine za naravni park. Intenzivno gospodarjenje za divjega petelina mora biti nujno tudi tu, če želimo populacijo ohranjati in krepiti. Menimo, da pasivno ohranjanje prostora nad 1.400 m n. v. tej ogroženi vrsti dolgoročno ne bi koristilo. Zavzemamo se za kompleksno in aktivno varstvo vseh redkih živalskih in rastlinskih vrst. Pri tem opozarjamo na napačne predstave nekaterih, da v mnogonamenskem gospodarskem gozdu z visoko lesno zalogo ter brez posegov ali z minimalnimi posegi človeka kar mrgoli vseh mogočih živalskih in rastlinskih vrst. Takšen gozd je navadna utopija, saj ustreza nekaterim ozko specializiranim vrstam. Gastota nekaterih vrst se bo v takem gozdu zmanjšala ali pa bodo vrste celo izginile (med njimi je morda divji petelin najmarkantnejši, ni pa nujno najpomembnejši), druge pa se bodo številčno okrepile.

Divji petelin v gozdovih vse težje najde primerno jagodičevje (foto: Mirko Perušek)

- Zato je gozdarstvo Slovenije sedaj pred dilemo:
- ali gospodariti petelinu primerno in povečati intenziteto poseka v obliki, ki petelinu ustreza, ter celo dopolniti in v praksi spremeniti razumevanje sonaravnega in trajnostnega gospodarjenja (dosedanje razumevanje, zlasti pa izvajanje načela trajnosti v gozdarstvu, je morda soodgovorno za vrstno obubožanje, prebiralna zgradba in prebiralno gospodarjenje na velikih površinah petelinu ne ustrezata),
 - ali pa petelina zlasti v nižjih nadmorskih višinah ne bo.

Za proučevanje problematike divjega petelina se odpira potreba po vrsti nadaljnjih raziskovanj (fitocenološke raziskave, raziskave struktur gozda, prehranske kapacitete, raziskave o medvrstnih odnosih - predatorstvo in konkurenca, vpliv lovnega gospodarjenja itd.).

Viri

- KRAJČIČ, D., 2000. Višina poseka v slovenskih gozdovih. - Les, 52, 3, s. 61-64.
- ZEILER, H. / BREUSS, M. / GOSSOW, H., 1999. Case examples and consequences for a forestry integrated capercaillie habitat management in Central Europe. - Submitted for the Proceedings of the 2nd International Wildlife Management Congress in Gödöllő, Hungary.

mag. Darij Krajčič, Tone Kladnik, Mirko Perušek